

Hørselsrehabilitering på Island

Av: Frida Gunnarsdottir, spes ped, audiopedagog m.m. Før daglig leder av Heyrnarhjalp Island -(hørselshemmedes landsforening).

A. INNLEDNING/Kort oversikt.

Fagforeninger og brukerorganisasjon på Island som jobber innenfor NAS er disse:

- Heyrnarfræðifélag Íslands,
- Félag háls-nef og eyrnalækna
- Heyrnarhjálp, félag heyrnarskertra

Offentlig statistikk er meget begrenset innenfor hørselsområdet på Island. Den statlige høresentralen, Heyrnar-og talmeinastöd Islands HTI, skal ha ansvar og oversikt over området, men pga mangel på ressurser både til ansettelser og ny datateknikk er man kommet meget kort på dette området. Det er altså ingen enkel sak at hente frem de ulike opplysningen som kunne eventuelt belyse situasjonen vi ser på.

Området betjenes først og fremst av to statlige bedrifter spesialisert på hørselshemming og døvhet. Disse er HTI på nedsatt hørsel, talevankser mm og SHH, Samskiptamidstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra på døvhet. Sykehusene og privat praktiserte leger landet rundt har sitt ansvar og henviser til ovennevnte etter behov.

Brukerforeninger har hatt - spesielt før offisielle tilbud - et stort ansvar for habilitering, informasjonsarbeid, rådgivning og til og med salg av høreapparater og andre hørselstekniske hjelpemidler. Den første, Heyrnarhjalp, ble stiftet 1937 af de fagfolkene som da var nylig kommet tilbake til landet etter utdanning i Norden.

Tilgjengelighet til høreapparater og andre tekniske hjelpemidler kan sammenlingnes med de andre nordiske land. Vi har variert tilbud av høreapparater av de fleste ledende merker på området og det nyeste i teknikk kommer ganske fort hit til oss. Ventetid er nå kort. Vi har de fleste faggrupper på linje med de andre Nordiske land og disse må fleste søke utdanning utenfor landet. Spesielt de hørselspedagogiske og hørseltekniske faggruppene (eller blanding av disse områdene) har ikke hos oss en offentlig godkjent/ autorisert tittel som kan skape vanskeligheter når man skal vurdere tilstedeværende faggrupper. Bak de titlene som blir burkt ligger det kanskje delvis ulik utdanning som kommer bl a av at utdanningen hentes til flere land.

Egenandel og kostnader ved hørselshemmingen faller mest på brukerne og statlig støtte er forskjellig etter grad av hørselsnedsetting og meget lav i forhold til de andre Nordiske land. Høreapparater og andre tekniske hjelpemidler bærer merverdigavgift på Island og hører til i 25.5% trinnet det høyere av to mulige trinn.

Tilgjengelighet til døvetolker er nå god og har økt betraktelig de siste årene. En del av døvetolkingen er sikret med lagsetning, men ikke sosial tolking som er bundet ved budsjett/er som oftest har ligget under behov. Tilgjengelighet til skrivefolk er desværre begrenset og ingen sikkerhet til stede til å sikre skrivefolk til dem som

behøver den typen tolking. Døvblindetolking ytes fra SHH og utdanning skjer delvis innenfor tolkeutdanningen på HI (Háskóla Íslands) og delvis på SHH

Kostnader og tall er i denne rapporten er oppgitt i Islandske kroner. Til å overføre til skandinavisk mynt gir jeg her opp en gjennomsnitts valutakurs fra Seðlabanki Íslands for året 2014 som er følgende:

Gjennomsnittskurs for en svensk krone	2014	16.983
” en norsk	” ”	18.488
” en dansk	” ”	20.713

B. HISTORIKK

Den pedagogiske delen/skoletilbud er til stede fra 1867 da som privat undervisning i hjemmene til de døve/hørseleshemmede eller hos lærerne som ofte var prester. Obligatorisk skolegang for døve eller skoleplikt er fra 1872 men før 1867 kunne døve reise til Danmark og få skoletilbud der. Den første spesialskolen for døve på Island var „Málleysingjaskólinn“ som ble stiftet i 1909. Døveundervisning heropp var knyttet til dansk døveundervisning og pedagogene var den første tiden fleste/alle utdannet i Danmark. Samme gjalt utdanning/videreutdanning av læger og andre fagfolk. En konsekvens av danske styremagters ansvar for oss som en del av Danmark. Tekniske hjelpemidler kommer flere tiår senere.

Tekniske hjelpemidler kommer først til landet 1937/8 men da bestemmer fagfolk på området, blant dem rektor for døveskolen, å gå til samarbeide med kjøpmannsstanden om å stifte forening om hørselssaken som skulle være åpen for fagfolk og brukere og denne foreningen, Heyrnarhjalp, starter med import, salg og utprøving av høreapparater.

Brukerorganisasjonene hadde meget stort ansvar og innflytelse helt frem til 66/79 når offentlige tilbud overtok det meste. Det er klart at det var dugnad og frivillig arbeid som var ressursen og drivkraften som forbedret livssituasjonen for hørselshemmede og døve i årtier. Organisasjonene har i gjennom tiden hatt god tilgang til fagpersoner og videre til styresmagter og samarbeidet med disse.

Brukerorganisasjonene kom på banen i denne rekkefølgen:

- 1937 Heyrnarhjalp; forening for hørselshemmede
- 1960 Félag heyrnarlausra; forening for døve
- 1966 Foreldra-og styrktarfélag heyrnardaupra barna; Foreldreforening for hørselshemmede barn
- 1994 Fjóra, félag fólks med samþætta sjón og heyrnarskerðingu; Døvblindes forening

Fleste faggrupper innenfor hørsel har vært og er til stede i det Islandske fagmiljøet og har stor del av gruppen fått sin spesialisering uten for landet, fleste i Norden.

“Likepersoner“ har vi ikke offisielt i det islandske systemet, men brukergruppene og Samskiptamiðsöð heyrnarlausra og heyrnarskerta SHH har litt praktisert slikt men det er ikke noe reglement, system ellert statlig støtte tilregnet spesielt i det arbeidet.

Islandske lærere har nå utdanning på masersnivå og videre utdanning i audiologi/logopedi kommer etter det.

Speisialpedagogisk utdannelse er og har det vært tilstede i det Islandske skolesystemet helt fra 1970. De første årene var disse tilbudene av og til i samarbeid med Statens spes i Hosle, Norge. Det dreide seg først og fremst om første avdelings opplegg og siden kunne disse elevene søke seg på 2. Avdeling i Hosle for å speisalesere seg i en bestemt retning. Utviklingen og forandringene i Islandsk lærerutdanning har vært store og derunder har også spesialpedagogiske tilbud endret seg. Mest vanlig er det likevel å ta spesialisering innen for det spesialpedagogiske/tekniske feltet i andre land men logopedutdannig kan man fullføre på Island.

Man kan utdanne seg til døvetolk i Háskóla Íslands HI, (Islands universitet) som ligger i Reykjavik sentrum. I første perioden var det et 4 årig forsøksprosjekt som siden ble til et fast opplegg ved Universitetet. Tolkeutdanningen er på Bachelornivå. Utdannede tolker er nå 45.

1994- 1998 Forsøksprosjekt
Fra år 2000 BA grad. 2år tegnspråk/1år tolking

Det finnes ikke utdanning for skriveolker på Island. Nå har vi 4 som jobber som skriveolker. Utdannig er det mulig å hente til andre land men de vi har er for det meste selvutdannet med støtte fra utenlandske/islandske kurser og opplegg. To av dem har utdanning i en annen type tolking. Skriveolkerne jobber freelance og i deltid med skriveolkingssoppgaver.

Den 31. desember 1990 sikret det islandske Althinget med lovsetning at døve skulle få en kommunikasjonssentral. Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra SHH ble til virkelighet. Kommunikasjonssentralens oppgave skulle være å forske på tegnspråket, undervise tegnspråk, ha ansvar for tegnspråkstolking og annet som faller under kommunikasjonssentralens omdømme.

Utvikling på tegnspråksområdet og utdanningssituasjon for de døve har gått radikalt opp de 25 årene som SHH har vært på banen.

Ansvar for utdeling/salg av høreapparater og tekniske hjelpemidler har vært slik:
1937-1966 og delvis til 1979 Heyrnarhjelp
1966 Den første offisielle høresentralen i Reykjavik
1979 Heyrnar og talmeinastöð Íslands, den første offisielle høresentralen som tjener hele landet. De får overordnet ansvar for hele området hørsel og talevansker. Fra 1979-2001 er det kun HTI som kan vurdere behov og dele ut/selge høreapparater.
2001 Første privat drevne høresentralen åpnes. De er nå tre.

Offentlige tilbud på Island har utviklet seg stort sett i takt med det som skjedde i Norden og kan vi sikkert takke nært samarbeid for at vi klarte å følge så godt med. Undervisningen fulgte for det meste like rammer (uten det at her var et fravik i skolepliktig alder for døve barn fra 4 til 18 år). Døve barns undervisning fulgte ikke normal undervisningsplikt/mønsterplan fordi skole for døve ble dreven etter en

spesiell lov og de hadde sitt speiselle (reduuerte) mønsterplan helt frem til 1991 som også er et ganske stort fravik fra den nordiske praksisen.

Etter hvert fikk også vi nyte godt av den tekniske og medisinske rehabilitering som fulgte av bedre velstand verden over og utvikling av velferd i våre naboland. Stor fremgang i produksjon og utvikling av høreapparater kom også islanske brukere tilgode. Vi utviklet også et offentlig system som innebar refusjon av høreapparater og andre hjelpemidler til brukere lenge før vi fikk en offentlig høresentral.

Egenandrel ved kjøp av høreapparater og andre hjelpemidler har desværre gått svært radikalt opp etter 2001 men da gikk man fra % av pris over til fast kronetall som ligger langt under behov. Prisene går raskt opp i den inflasjonen som ofte er på Island og det har vært uhyre vanskelig å få revurdering i takt med den kraftige prisøkningen som har vært på høreapparater, ikke minst etter det økonomiske bankkrasjet i 2008.

Statusrapport 2013-14

A. EPIDEMIOLOGI

Som frem kom innledningsvis så er offentlig statistikk innenfor hørsel mangelfull.

Også er undersøkelser/forskning i området mangelvare.

Jeg vil prøve å belyse forekomst og deling av hørselshemming med opplysninger fått av HTI utarbeidet i desember 2013

Innbyggertall på Island 12.13.	330.000
5% (WHO)	16.000 antatt behov for høreapparat 9.000+ bruker høreapparat regelmessig

Av disse er : ca 65% 67 år eller mer
7% barn under 18 år
55% menn
45% kvinner

5% av alle HTI's brukere har både nedsatt hørsel og syn

Flere tall:	HTI: Registrete brukere av høreapparater	<6000
	Privat sektor: - - - ca	5400
	65% eru >67 år gamle	
Litt under	10% av HTI's brukere er barn	
	550-600 personer har et alvorligt hørselstap	
	170 ca av disse er døff (bruker tegn)	
	82 har fått CI av disse er 21 barn (nå er 17 av de under 18 år)	
	170 barn bruker høreapparat (av ca 260 hh barn i skolealder)	

I desember 2013 var 260 hørselshemmede barn registret på Island. Av disse var 60% boende i Reykjavik.

I førskole var ca	25 barn
I grunnskole var ca	210 barn
I videregående var ca	25 barn

HTI vurderte grad av hørselstap hos barn slik:	Lett 20-45 dB	52 barn
	Middels 45-60 dB	33 barn
	Tung/ tung+ 60-90dB	11 barn
	Døve over 90 dB	18 barn
	Ensidig	100 barn
	TMV <20 dip	43 barn

Eldre hørselshemmede, en voksende gruppe:

På Island har vi nå (12.13.) 13% av befolkningen som pensjonister.

Etter 30 år regner man med at 21% av befolkningen blir pensjonister.

12% av pensjonister er i dag hørselshemmede eller døve.

Dette betyr en stort voksende gruppe behøver tiltak innenfor hørselsrehabilitering i nærmeste fremtid.

Når det kommer til Tinnitus, Menieres og hyperakustik så har vi ekki tall på disse og tilbudene er meget begrenset men kompetanse skal bygges opp innen HTI.

B. ORGANISERING AV HØRSELSOMSORGEN

Hovedansvar – samarbeidspartnere - finansering.

Det formelle hovedansvar for hørsel og døvhet samt hjelpetilak og rehabilitering til hørselshemmede og døve ligger hos to **statlige bedrifter**.

På den ene siden er det HTI som har hele spektret nedsatt hørsel plus diverse andre lidelser relatert til hørsel og talevankser. HTI er en selvstendig enhet som faller under Helse- og sosialdepartementet og lov om HTI har vært en del av helhetslov om helsesektoren fra 2001. Før det hadde HTI et eget styre og faggruppe.

På den andre siden er SHH som har ansvaret på tegnspråksområdet, tilgjengelighet til tegnspråkstolker, undervisning og forskning av tegnspråk. SHH er en helt selvstendig enhet både oppgavemesig og adminastrativt. Oppgavene er avgrenset og lovfestet 129/1990. SHH nærmeste overordnede er Utdannings- og kulturdepartementet.

Begge disse sentralene er i Reykjavik og skal yte tjenester på landsbasis.

HTI (hti@hti.is)	har 23 ansatte og budsjett 2014 på	lkr. XXXXXXXX
SHH (shh@shh.is)	har 32 ansatte og budsjett 2014 på	lkr 201.255.766

I dag kan man kjøpe høreapperrater på en statlig høresentral på Island og tre andre privat drevne. Alle som har lov til å selge høreapparaer her tilbyr varer fra begrenset antal produsenter. Den statlige sentralen tilbyr høreapparater fra Widex, Phonak og Simens (Sivantos) også hjelpemidler fra disse produsentene og Humantechnic. Privat drevne høresentraler tilbyr alle høreapparater fra kun en produsent og i tillegg en del hjelpemidler. De privat drevne er disse:

Heyrnartækni ehf (Oticon)
Heyrn ehf (ReSound)

www.heyrnartaekni.is
www.heyrn.is

Statlig støtte ved kjøp av høreapparater er den samme for tilsvarende gruppe hos statlig sentral og privat dreven og støtten er i 2014 **30.800 lkr** og har vært den samme fra 2006. Priser på et høreapparat ligger nå fra ca 100.000 lkr og opp til ca 250.000 lkr. Barn og de med de tyngste hørselstapene (70 dB+ på det beste øret) kan kun få statlig støtte ved kjøp av høreapparater fra HTI. Alle apparater koster over den statlige støtten så alle betaler egen andel (unntak barn hos HTI). Fleste betaler andre hjelpemidler fullt ut ss FM utstyr ,blinksystem, teleslyngeanlegg, telefoner o s videre. Det er kun dem som er døve eller har et hørselstap som er over 50dB på det beste øret som har rett til statlig støtte til hjelpemider utover høreapparat og det kun ved kjøp hos den statlige sentralen HTI. Propper og annet tileggsutstyr betaler man etter prisliste.

Hvis de som bare for statlig støtte ved kjøp på HTI velger å gå til privat høresentral må de betale hele prisen der. De får altså ikke disse 30.800 lkr som andre hørselshemmede får. Dette blir noen ganger aktuelt p.g.a. at alle sentraler også den statlige fører kun varer fra bestemte produsenter og det er kjent sak at utvalg for dem som minst hører og bruker likevel apparater er blitt ganske begrenset og det best egnede til enhver tid kan finnes hos andre end de merkene som den statlige sentralen fører.

HTI har alle faggrupper innenfor hørsel med i sitt personale ss leger (2) audiografer, audiopedagoger, pedagoger, logoped, ingeniør, psykolog. Ansatte er 23 og derav er 6 ansatt på kontor og finans.

De privat drevne sentralene skal ha en audiograf i sit personale eller en med tilsvarende utdanning innefor hørsel. Ansatte er fra 2 til 5 personer på hver av disse sentralene. Stillingsprosent ukjent.

Fleste fagfolk innenfor hørsel får sin hørselsutdanning utenfor Island. (se side 2-3)

Habilitering/rehabilitering burde være en del av virksomheten til høresentralene, spesielt til HTI. Tilbudene som HTI byr på er mest individuelle men enkelte kurs tilbys hvor hørselshemmingen er forklart, folk opplyst om hva slags hjelp apparatene gir og hva man kan forvente seg. Deltakere får innsyn i tilvenningstiden til høreapparatene og andre hjelpemidler. Ved diagnostisering får brukeren audiogrammet forklart og hva hørselshemmingen betyr i det daglige livet og tilbud om høreapparat hvis det er aktuelt. Ved mottagelse av høreapparat får man fast 1x justerings- og vurderingstime etter noen dagers/ ukers bruk og hvis behov kan man komme flere ganger. Lite er om tilbud til dem som har tinnitus, Menieres og hyperakustikk. Habilitering/rehabilitering er under revurdering hos HTI og man satser på å få den bedre og mere variert.

Besøk på HTI året 2014 var	total	11..668
Besøkene individer 2014		4.244
- Av dem var menn		2.320
- Av dem var kvinner		1.924
Formell kontak total		20.481

Besøk pga hørselen	9.388
- derunder pga screening av nyfødte	3.358
Besøk pga talevansker	2.280

En del av hørselsomsorgen finner sted direkte inne i helsesystemet, f.eks. CI operasjoner, andre operasjoner og kompliserte undersøkelser angående hørsel. Endvidere tar sykehus og leger landet rundt imot pasienter som enten hjelpes på stedet eller blir sendt videre til et mer spesialisert tilbud. Noen antatte helhetskostnader ved hørselstjeneste som blir utført på sykehus eller hos leger har man ikke tilgjengelige. Brukernes egenandeler til leger, sykehus og HTI er bestemt av myndigheter og er like for samme/tilsvarende tjeneste uansett på hvilken av de stedene tjenesten blir utført. (se nærmere i C. Finansering).

Sjúkratryggingar Íslands betaler den statlige støtten som gis til brukere ved kjøp av høreapparater og andre hjelpemidler. Største delen er et fast kronetall som gjelder for alle privat praktiserende høresentraler og stor del af HTI`s salg. Spesielle regler gjelder innenfor HTI for barn og de som største hørselestapene har. Statlig støtte på andre hjelpemidler følger spesielle regler og følger prisliste og reglement fra Helse-og sosialdepartementet (Se nærmere i C. Finans) og gjelder kun kjøp av hjelpemidler hos HTI.

Tegnspråksbrukere har lovbunden rett til å få tolk i helsesektoren og SHH har ansvar til å yte den tjenesten. Brukeren skal få tolk uten kostnader og SHH sender regning til vedkommende helseinstitusjon. Brukere av skrivetolk har ikke tilsvarende rett.

Tilgjengelighet til psykologisk hjelp spesialisert på området er liten og det finnes ikke en spesiell instans for det. HTI og Døves organisasjon har begge ansatt psykolog i deltids stilling.

Mere om tolketilbud SHH

SHH, kommunikasjonsentralen for døve og hørselshemmede har som tidligere sagt hovedansvar for tegnspråksområdet. Dette er statlig betdrift med stor selvstendighet i oppbygning og tjenester som bygger på tegnspråket. Budsjett var i 2014 over 200 millioner lkr og kommer for det meste fra det offentlige.

Hele budsjettet var	201.255.766 lkr
Av det kommer som engangsbeløp fra staten	107.100.000 lkr
Inntekter av tolking +annet	108.797.000 lkr
Tolkeinntekter er ca 95% fra offentlige midler	

I 2014 fikk døve tolking i til sammen 11.602 timer. Man kunne ikke imøtekomme ønsker om tolking i 109 timer eller ca 1% af bestilte timer på årsbasis. To måneder skiller seg ut, men i april og desember var underskuddet 2%. Alle elever fra grunnskole til universitet fikk innvilget sitt tolkebehov i 2014.

Oppdeling av tolketimer fra SHH 2014

Grunnskoler	336 timer	
Videregående skoler	5.231 timer	
Universitetene	813,5 -	
Sosial tolking (fond Þsj)	2.555 timer	
Utsendte regninger		
Helsesektoren	1.145,5 -	
Sosial tolking	1.442,5 -	
Kommuner, fritidsaktivitet og kultur	54 timer	
Kirkelige ceremonier	24 timer	Til sammen 11.602 timer

Hvis vi bare ser på sosial tolkning Þsj-fondet (statlig) da deles den slik:

Arbeid	1161 timer
Sosial deltakelse	110 timer
Hobby, kunst, kultur	438,5 -
Helse	62 timer
Kongresser og kurs	67,5 -
Tolking i billedtelefon	447 timer
Kjøp, salg og økonomi	326 timer

Vedlegg 2: Kopier fra SHH's årsberetning 2014.

Brukerantallet vokser tett til tross for stadig færre født per år .Det er markant flere kvinner end menn som bruker tolk. Største årskullet døde er født i 1964 og fleste henvendelser om tolking kommer fra det årskullet hvis vi tenker på aldersdeling av tolkebruk. Året 2008 var det 121 personer som brukte tolketjenesten og i året 2014 er det 193 personer.

SHH tilbyr også telefontolking, og tilgang til undervisning i tegnspråk og på tegnspråk. Det gjennomføres med kurser, gjennom internetet / skype og i skoler .

C: FINANSERING

Full offentlig finansering er kun for barn. Barn til 18 års alder får frie høreapparater og andre aktuelle hjelpemidler og batterier til høreapparat. De får også utredninger/diagnostisering og tester uten kostnader men de som behøver logopedisk trening må betale etter gjeldende prisliste. Barn kan få to par propper pr. år uten betaling .Barn har rett til nye høreapparater etter 2år.

Barn får kun denne tjenesten på HTI.

For voksne med mer end 70dB tap på det beste øret (0,5-1,0-2,0-4,0 kHz) gjelder også helt spesielle regler. De får 80% av høreapparates pris i statstøtte og samme gjelder batterier.

Disse to gruppene kan bare få tjenester med statsøtte på HTI.

De voksne som har hørselstap mellom 30dB - 70 dB (0,5-1,0-2,0-4,0 kHz) på det beste øret kan velge å kjøpe høreapparat hos den statlige sentralen eller de private. Statlig støtte er 30.800 lkr per apparat uansett selger.

De som har mere end 50 dB tap på det beste øret får også 80% av prisen hvis de kjøper hjelpemidler hos HTI. Hjelpemidler som er nedbetalt begrenses til bestemte hjelpemidler oppgitt på et vedlegg tilhørende reglementet. Der er det ikke telefoner bl.a.

Voksne CI brukere for første apparat gratis og statlig støtte for 90 % av apparatets pris hvis de behøver et nytt apparat. Operasjonen koster ikke for pasienten. Undersøkelser og forberdende tiltak før operasjonen betales etter offentlig takster i helsevesenet. Det koster ikke å få apparatet justert i tiden etter operasjonen men trening hos logoped blir betalt etter gjeldende prisliste. Timer med logoped varierer og kan man regne med +/- 15/20 timer. Ci opererte faller også under reglen om 80% avslag av batterier hos HTI.

De som bruker spesielle apparater som man skruer bak øret får 80% av prisen i statstøtte.

Brukere (andre end barn) har rett på statlig støtte til kjøp av høreapparater hvert fjerde år.

Solgte høreapparater hos HTI året 2014 ca	1125-30 stykker.
Salgspris totalt med moms	196.407.500 lkr.
Derav er moms (39907500 lkr)	
Andre hjelpemidler hos HTI året 2014	16.942.500 lkr
Derav er moms (3.442.500 lkr)	
Salg av andre varer (måleinstrument, batterier) 2014	53.965.000 lkr
Derav moms (10.965.000)	

Nærmere om refusjon fra HTI året 2014:

Fast refusjon 30.800 lkr pr. apparat (ca 992 stk)	Total lkr.	30.600.000
Barn, vanlige apparater og CI apparater 100% refusjon	Total lkr	12.000.000
Barn, andre hjelpemidler 100% refusjon	Total lkr	180.000
Høreapparater voksne, 80% regelen	Total lkr	17.000.000
Andre hjelpemidler voksne HTI	Total lkr	7.351.185
CI apparater fornyet og reservedeler i CI 90% regelen	Total lkr	5.500.000

Refusjon total av solgte høreapparater og andre solgte hjelpemidler fra HTI 2014 etter gjeldene reglement **72.631.185 lkr**

Vedlegg 1: Reglugerð um þátttöku ríkisins í hjálpartækjum sem Heyrnar- og talmeinstöð útvegar og fylgiskjal 1 og 2 ved reglementet.

PRISLISTE

HTI for gitte tjenester for mennesker med hørsel- eller talevansker

1. reparasjoner.

Reparasjoner:	betales ikke
Reservedeler:	innkjøpspris av reservedeler betales
Rensing av apparater	fast pris 495 lkr

2. spesialhelsetjeneste

Helsetjeneste fra en medisinsk spesialist og undersøkelser betales på HTI på samme måte som ellers i helseomsorgen. Vi har rabattordninger som er ganske kompliserte og ikke like for alle tjenester eller grupper. Grov sammentekt vises senere.

Måling av hørsel+ legebesøk HTI	Barn 1-18 år	betaler ikke
	Voksne	6080 lkr
	Voksne m rabbatkort	2853 lkr
	Pensjonister 67-69 år	4587 lkr
	Samme m rabbatkort	2506 lkr
	Pensjonister 70+uføretrygdet	2636 lkr
	Samme m rabbatkort	960 lkr

Prisliste hos logoped HTI.

Diagnostisering og/eller behandling av talevansker.

Barn 1-18 år	891 lkr
Barn med rabbatkort	891 lkr
Voksne	2139 lkr
67 år + uføretrygdet og Ci brukere	1069 lkr

Tegnspråksbrukere har lovfestet rett til tolking i alle situasjoner andre end i sosiale sammenheng. „Brukeren“ dvs, lægen, helsepersonell, skolen, andre..... må alle betale for tolking 10.134 lkr pr. time. I enkelte tilfeller betaler den døve selv for sosial tolking. Samme regler for døvblindetolking.

Vi har ikke noen autorisert skriveolkeutdanning på Island og de som jobber med skriveolking jobber selvstendig for egen regning. Taxten for skriveolke er ca 13.000 lkr pr. time. Vi har nå 4 flinke skriveolker og to av dem har en annen olkeutdanning og alle disse jobber delvis og etter behov med skriveolking. Utdanning er det mulig å hente til utlandet men fleste som jobber og har jobbet her er selvutdannede med støtte i kurser arrangert utenlands og/eller på Island. Skolesystemet har bruk for skriveolker , men noen skoler tilbyr skriveolke hvis eleven ønsker det. Nå er det kun HI (Islands universitet) som tilbyr skriveolking. RUV-TV tekster hoved nyhetssending (først i 2013). De tekster mest mulig på forhånd og mindre direkte oppdrag tar også ansatte. Ved større oppdrag bestilles skriveolke. Skolene betaler skriveolke av eget budsjett men i sosiale sammenhenger er det oftest at brukere betaler selv. Kirken har de siste årene betalt skriveolke i kirkelige ceremonier.

r

Grov samantekt av regler om egenandeler og fritak/rabbakort innenfor det islandske helsevesen:

Alle mennesker betaler lege/helsebesøk etter gjeldende takster til en bestemt grense. Når man når denne grensen for man rabbatkort, ikke frikort. Når det gjelder medisiner da teller ikke medisinkjøp som utgifter opp i før nevnt rabbatkort. Man har et helt separert system med medisiner som har en annen grense som gir rabbatkort på medisiner.

Voksne brukere betalte i 2014 alle helsebesøk opp til	33.000 lkr
Eldre mellom 67-69 år betalte 2014 - - - -	26.350 lkr
Eldre 70+ og uføretrygdede og barn - - - -	8.300 lkr

Etter at disse grensene er nådd får man rabbatkort som gir ulike rabatter etter hva slags tjeneste man får og hvilken gruppe man tilhører. Tjenester hos psykolog faller ikke under nedbetalt helsetjeneste.

Medisiner 2014:

Voksne betaler alle utgifter til	
reseptbelagte medisiner opp til	69.415 lkr
Uføretrygdede, eldre 70+ og barn - - - -	48.149 lkr

Etter at disse grensene er nådd får man rabbatkort som gir ulike rabatter etter medisiner og grupper.

D. MEDISINSKT PERSPEKTIV

HTI har ansatte to hals-nese og øreleger. Sykehusene har sine avdelinger hvor det finnes spesialister på feltet av ulike slag. Noen hals-nese og øreleger har åpen privat praksis både i Reykjavik og uten. Hals-nese og øreleger har en forening med adresse i Reykjavik.

Noen dokumentasjon har underdegnede ikke om hvaslags medisinske utredninger hørselshemmed får i henhold til de ulike grader av hørselshemming men eventuelt kunne slikt bli hentet. Jeg henviser til Hals-nese og ørelegeforeningen eller praktiserende leger på HTI

CI operasjoner har fra året 2009 fleste foregått på Landspítali, Universitetssykehus i Reykjavik (LSH).

De første to Islandske som fikk CI operasjon var året 1988. Den ene var barn som dro til Los Angeles (Dr. House) i USA og den andre voksen person og ble vedkommende operert i Hannover i Tyskland.

Fra 1988 og til 2000 var CI operasjoner på Islendere gjort på Rikshospitalet i Oslo. Fra høst 2000 til 2009 ble operasjonene gjort på Huddinge sykehus i Stockholm, Sverige. Fra 2009 har altså fleste CI operasjoner vært utført på LSH av en svensk lege, men en islandsk lege har vært trent opp av denne legen delvis på Huddinge og

delvis på LSH. Dette samarbeidet har vært godt og planene er at den islandske legen overtar helt disse operasjonene i nærmeste fremtid.

Audionomer og logopeder driver med etterbehandling etter CI operasjon. Tiden er varierte som hver enkelt bruker men fleste +/- 20 treningstimer. Tekniske fagpersoner er med på opplegget og justeringer av bunaden mås ofte gjentas.

Årlig tall av CI operasjoner varierer en del, men gjennomsnittet ligger på 6-8 per år. Fra begynnelsen har xxxxx personer blitt CI operert. Året 2013 var 4 CI operasjoner og året 2014 var de 12 på 11 personer. Ennå er det mest vanlig med ensidig operasjon på Island.

Skreening av nyfødte begynte i året 2000 og er de utført af fagpersoner fra HTI. Nå er omtrent 97 % av alle nyfødte over hele landet screenet.

E. TEKNISK PERSPEKTIV.

Som før sagt kan man kjøpe høreapparater hos 4 forskjellige høresentraler. Grovt sagt kan vi si at 55% henvender seg til HTI, den statlige sentralen og 45% henvender seg til de private. Salgstall har vi ikke fra den private delen men kan anta ca ut fra solgte apparater hos HTI. Viser foran i teksten om salgstall og teknisk assistanse ved justeringer og habiliterinstilbud.

De høreapparater som tilbys heroppe er fra disse produsentene.

Widex,
Phonak
Simens (Sivantos)
Oticon
ReSound
Belatone

Apparater fra hele seriene er stort sett tilgjengelige og ventetid er liten.

Hørselsmålinger kan variere men alle tilgjengelige metoder fins og blir brukt etter behov. Tyngste pasientene blir alltid henvist til HTI hvor alle typer fagfolk er tilstede og spisskompetansen er. Målingene følger god praksis og kan sammenlignes med det som tilbys i nabolandene.

Oppfølging varierer fra person til person og fra sted til sted.

Andre hjelpemidler s.s. FM system, blink system, teleslyne anlegg, vekkeklokker m.m finnes i variert utvalg. Produsenene er ovennevnte, Humanteknikk og flere. Noen stadsstikk på dette er ikke tilstede og meget vanskelig å anta bruk og salg av disse . Kun en liten del av hjørselstekniske hjelpemidler selges med refusjon fra staten.

F. PEDAGOGISKT/PSYKOLOGISKT/SOSIALT PERSPEKTIV

Når vi kommer til denne overskriften da har vi litt lite kjøtt på beina. Helt klart må den fordypete (fordjupade-sv.) rehabiliteringen først og fremst ligge hos HTI og det som fins er mest utviklet der. Likevel har brukerorganisasjonene etterspurt mere og bedre habilitering og rehabilitering. Denne delen utvikler seg i positiv retning og det er vilje og tanker om å revurdere og forbedre situasjonen.

Hvis vi ser på audiopedagogene så har de ikke mange mulige arbeidsplasser. Vi har en spesialavdeling for hørselshemmede i en Grunnskole i Reykjavik. Der er først og fremst døve og døve/hørselshemmede med tilleggs handikapp. I denne samme skolen er en blandet klasse/r som stadig har to lærere samtidig og i slik klasse/r er CI opererte, hørselshemmede og hørende. Skolen fører et opplegg om tospråklighet. I denne skolen er hørselshemmede og døve også delvis integrerte i hørende klasser og delvis med undervisning og tilhørighet i døveenheten etter idividuale behov. Døvfødte er ca en pr år.

En førskole spesialiserer seg også på hørselshemmede /døve i et lignende opplegg. Fagfolk fra disse enhetene har ansvar for oppfølging av hørselshemmede døve i vanlig skole/førskole. Noen audiopedagoger har tatt videreutdanning eller trening innenfor hørselsrehabilitering og jobber med det innenfor HTI.

Adiopedagoger er lite eller ikke tilstede i helseinstitusjoner og veldig få er ansatt i skoler utenfor Reykjavik. Audiopedagogene har ikke selvstendig forening men er knyttet til en fagforening for speisalpedagogikk.

Grunnskole og førskole er drevet av kommunen.

G. KOSTNADER FOR HØRSELSREHABILITERING

På Island har man ikke samlet beregning for kostnader ved hørselshabiliteringen og rehabiliteringen. Å anta slike tall er meget vanskelig, kanskje umulig.

De tallene som her er oppgitt kommer først og fremst fra offentlige tal/reglement og de to statlige bedriftene (HTI og SHH), men tilsvarende tall har vi ikke fra de privat drevne sentralene. Mulig med mere tid og andre metoder å finne det ut. Vi har den muligheten å anta utfra de statlige tallene og enkelte holdpunkter som f.eks salg av høreapparater henholdsvis fra statlig og fra private som regnes å være ca. 55% mot 45%.

Vi vet hvor mye av kostnader ved brukerorganisasjoene kommer fra offentlige midler og hvor høye driftkostnader de hadde 2014, men budsjettet til organisasjonene går til diverse gjøremål. Vi vet ikke noe om kostnader av hørselsomsorgen som faller til på sykehus og hos privat praktiserende leger, skoler os videre, os videre. Mange ubesvarte spørsmål.

Jeg håper likevel å denne rapporten gir verdifulle opplysninger om situasjonen på Island og kan brukes som grunn materiell som man kan fylle ut med tiden hvis det blir ønskelig og viktig.

I denne rapporten finner vi kostnader oppgitt sammen med omtale om hver enkelt enhet hvor disse tallene er tilgjengelige. Viser til dette om kostnader.

H: BRUKERORGANISASJONER

Brukerorganisasjonene/foreningene er pr dags dato lite aktive i rehabilitering. De støtter opp om rettigheter, opplysningsarbeid innad/utad og noen gir gode sosiale tilbud. Driftsgrunnlaget kommer ofte delvis fra staten og delvis fra ØBI, (fellesorganisasjonenes Lotto midler) eller diverse frivillig fremlagte midler, inntekter av diverse salg og dugnadsarbeid. Offentlig støtte varierer fra ca 20% av innkomne midler og opp til å dekke det meste av inntekten. Offentlige midler for samtlige foreninger 2014 var ca. 35.000.000 lkr. I noen tilfeller gjør staten avtaler med organisasjonene på spesielle områder som de jobber med og får midler til. I overnevnte fellestall for offentlig støtte er eventuelle øremerkede midler til enkelte foreninger. Organisasjonenes/foreningenes størrelse og aktivitet er ganske varierende. Ansatte i året 2014 er fra ingen for Fsfh, 1 person hos Heyrnarhjálp og Fjóla og 7-8 hos Félagi heyrnarlausra.

Brukerorganisasjoner/foreninger for personer med hørselstap er i 2014:

Félag heyrnarlausra www.deaf.is	(>200 medl.)	Budsjett 2014	ca 70 millj.
Heyrnarhjalp www.heyrnarhjalp.is	(640 medl.)	Budsjett 2014	ca 16 millj.
Foreldra-og styrktarfélag heyrnardaupra barna www.fsfh.is	(250 medl.)	Budsjett 2014	ca 2.7 millj.
Fjóla, félag fólks með samþætta sjón-og heyrnarskerðingu www.sjonogheyrn.is	(16+25 medl)	Budsjett 2014	ca 7.5 millj.

